

NOORDZEEOVERLEG

Aan

NZO leden

Notitie NZO WKC

VOOR HET NZO VAN 22 DECEMBER 2021

Bijgaand treft u aan een notitie van de NZO-WKC over de Borkumse stenen.

Deze notitie is opgesteld, naar aanleiding van vragen uit het NZO en met als inzet conclusies te kunnen trekken over de Borkumse stenen in het NZO van 22 december 2021.

NZO secretariaat

Noordzeeoverleg

www.noordzeeoverleg.nl

*Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving
(OFL)*

Rijnstraat 8

Postbus 20901

2500 EX Den Haag

www.overlegorgaanfysiekeleefomgeving.nl

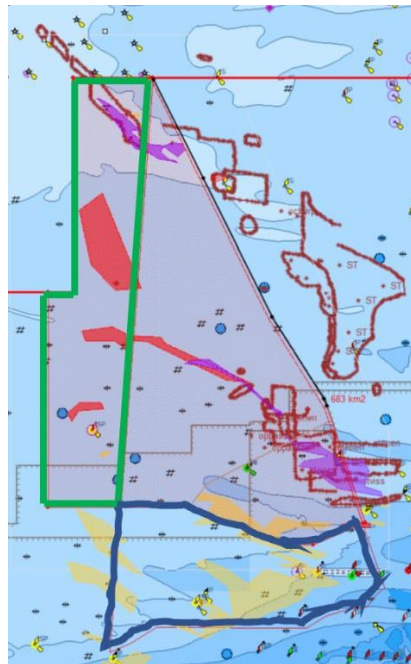
Contactpersoon

Datum

20 december 2021

Reactie voorzitter (Marien Ecoloog) van de Wetenschappelijke Klankbord Commissie NZO op de reactie groene NGOs op voorstel LNV m.b.t. aanpassing van de begrenzing van de Borkumse Stenen ¹.

Het gaat om een vergelijking van de gebieden zoals weergegeven in het NZA en het nu aangegeven gebied door LNV. In bijgaande kaart zijn de gebieden waarom het nu gaat nog even duidelijk aangegeven. Het gaat om het zuidelijke deel binnen de blauwe lijn die in het NZA staat en het groen omrande gebied uit het LNV-voorstel.

Vragen van de NGOs;

Om met enige zekerheid te kunnen zeggen dat de voorgestelde aangepaste begrenzing ecologisch net zo veel of meer waarde oplevert dan de oorspronkelijke hebben wij in ieder geval het volgende nodig:

- Steviger bewijs van de aanwezigheid en ecologische waarde van het harde substraat in de westelijke toevoeging vergeleken met het wegvallende deel in het zuiden. Hoe betrouwbaar zijn de gegevens omtrent de plaatsing en hoeveelheid van hard substraat in het westelijke deel? In hoeverre zijn er openbare/gepubliceerde studies of rapporten, die de door de vissers geleverde gegevens bevestigen en versterken (vooral de door schip ZK14 aangegeven gebieden aan de westzijde, voorbij punt 369)?

Antwoord: Het is honderd procent zeker dat er in het noordelijke deel van het groene gebied stenen liggen die aan het habitat type 1170 voldoen.

¹ Met dank aan Marnix van Stralen(MarinX) voor achtergrondinformatie en meedenken.

De rode gebieden binnen het groene gebied zijn aangewezen door de visser eigenaar van de ZK14. In hetzelfde gebied zijn ook twee grote stenen eerder gevonden door Bos en dus daadwerkelijk aangetoond. Mijn ervaring met visserijkaarten die we in het verleden ook bij de Klaverbank hebben gebruikt is dat ze wat het aangeven van stenen of grind betreft accurater zijn dan de kaarten die de RGD heeft of die nav surveys door de instituten zijn gemaakt. Wel kan het zo zijn dat het aantal stenen inmiddels kleiner is dan vroeger door wegvissen of door begraving (na omwoeling) in de ondergrond. In het blauwe gebied liggen aanzienlijke schelpkokerworm (*Lanice*) velden. Hierbij valt op dat dit ook het meest beviste gebied is. Het openlaten van dit gebied is daarom dan ook het beste alternatief voor de visserij. Maar wat dit ook aangeeft is dat *Lanice* weinig of geen last heeft van een hoge visserijdruk van de garnalenvisserij. Het zou zelfs zo kunnen zijn dat *Lanice* een voordeel heeft omdat de relatief lichtere beroering van garnalentuigen (tov van boomkorren met 4 m tuigen met kettingen) een ideaal habitat voor dit organismen creëert. Bij onderzoek in de 90-iger jaren is hetzelfde waargenomen bij ingegraven zee-egels (*Ecinocardium cordatum*), die massaal door boomkorren worden opgevist of gedood, maar waarbij een ideale leefomgeving voor de jonge zee-egels wordt gecreëerd zodat ze in grote dichtheden blijven voorkomen. Ook voor zeesterren (*Asterias rubens*) is dit waargenomen. Voor *Lanice* zou dit nader onderzocht kunnen worden als er eenmaal een werkelijk gesloten gebied is. In het LNV voorstel worden de *Lanice* velden opgedeeld in wel en niet gesloten delen wat na de sluiting een paarsgewijs vergelijkend onderzoek mogelijk maakt. Aanbevolen wordt dit dan een paar jaar goed te volgen.

Wat de ecologische waarde betreft staat het buiten elke twijfel dat de aanwezigheid van stenen tot hogere biodiversiteit en hogere biomassa's per m² leidt. Dit leidt tot zeker een verdubbeling van de ecologische waarde. Voor *Lanice* velden hebben van Stralen en Craeymeersch (2018) beschreven dat de zowel de biodiversiteit als de totale dichtheid aan soorten niet verschilt tussen *Lanice* velden met structuur en *Lanice* op een vlakke bodem. Dus structuurvorming door *Lanice* lijkt niet tot hogere biodiversiteit te leiden. Ook beschrijven zij dat de biodiversiteit in dit gebied toeneemt met de diepte waaruit geconcludeerd kan worden dat het groene gebied een hogere biodiversiteit zal hebben dan het blauwe gebied.

Conclusie is dat de ecologische waarde van het groene gebied zeker dubbel zo hoog is dan de ecologische waarde van het blauwe gebied.

Overige vragen

- Een analyse van de (ecologische) effecten van de aanpassing ten aanzien van
 - o De connectiviteit en de netwerkwerking (op andere gebieden zoals de Natura 2000- Noordzeekustzone en de beschermde gebieden aan de Duitse grens),
Antwoord. De grens met het stenen gebied aan de Duitse kant blijft in beide alternatieven hetzelfde en derhalve is er geen verschil in connectiviteit met beschermde H 1170 gebieden aan de Duitse kant. Omdat het om gebieden met stenen gaat zou men kunnen zeggen dat de uitbreiding aan de westkant het beschermde gebied een beetje verschuift richting het andere belangrijke stenen gebied, de Klaverbank. Maar omdat de connectiviteit via het water gaat maakt dit praktisch weinig uit.
 - o Het beschermen van de diepere zee gradiënt i.p.v. het gebied dichterbij de kust,

Antwoord. Zoals hierboven beschreven neemt de biodiversiteit toe met de diepte en bovendien wordt extra habitat 1170 gebied beschermd wat ecologische winst oplevert

- o de verschuiving van bestaand gebruik (displacement) en de beïnvloeding van Lanice velden door de intensiteit van visserijactiviteit

Antwoord. Met name het blauwe gebied wordt intensief bevestigd, het groene gebied niet of nauwelijks. Derhalve zal sluiting van het groene gebied niet tot een significante verschuiving van de visserij leiden, wel voorkomt het incidentele verstoring van de steengebieden. Sluiten van het veel bevestigde blauwe deel zal wel tot verschuiving van visserij naar andere gevoelige gebieden leiden. Door de keuze voor het groene gebied wordt het effect op de visserij opbrengsten geminimaliseerd.

- o Het bestaand gebruik in de nieuwe begrenzing en de implicaties voor de gebruikers van de nieuwe begrenzing (waarbij ook rekening wordt gehouden met alle vormen van visserij, inclusief internationale visserijactiviteit).

Antwoord: mij zijn details van ander gebruik niet bekend, maar aangezien de bodemberoerende visserij in het gebied zal stoppen neem ik aan dat er geen bodem beschadiging door visserij zal zijn ook niet door buitenlanders. Wel is er een licentie voor gaswinning. Als men daarbij zorgvuldig te werk gaat en gebieden met stenen mijdt, wordt daarvan geen negatief effect verwacht. Wel is het dan wenselijk om een survey naar de aanwezigheid van stenen in het betreffende gebied uit te voeren (als dat nog niet gebeurd is)

Een inschatting van de mogelijkheden voor actief herstel van natuurwaarden in het aan te wijzen gebied (bij het Friese Front zien we dat in gebieden die voor de visserij gesloten zijn, gebieden voor natuurherstel in het JR- en art. 11-proces moeten worden opgenomen).

Antwoord: Het is zeer waarschijnlijk dat er in het verleden veel meer stenen in het Borkumse Stenen gebied lagen. Voor natuurherstel kan men overwegen om extra stenen, van de juiste vorm, grootte en kwaliteit in het gebied aan te brengen bijvoorbeeld in de rode gebieden binnen het groene gebied.